

Clemens Blaas was tot voor kort bestuurder van de Amsterdamse zorgorganisatie HVO-Querido. Hij is een ‘daklozendeskundige’ bij uitstek. Hoe ziet hij de toegenomen aandacht voor degenen die hij liever ‘acuut woningzoekenden’ noemt?

INTERVIEW

TEKST Marc Räckers
FOTO Jildiz Kaptein Fotografie

‘Daklozen? Laten we spreken over acuut woningzoekenden’

Eind mei ontving Clemens Blaas uit handen van de Amsterdamse wethouder Simone Kukenheim de Frans Banninck Cocq-penning, die wordt verleend aan Amsterdammers die zich ten minste tien jaar bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de stad. Sinds 1 juni is hij na 12,5 jaar geen bestuurder meer van HVO-Querido. En, zo blijkt snel tijdens het gesprek, sinds kort is hij ook zelf kwetsbaar. Op de vraag hoe het met hem gaat sinds hij gestopt is

met werken, zegt hij: ‘Mijn vrouw heeft al een tijdje kanker en nu is bij mijzelf ook een vorm van kanker geconstateerd. Een milde variant, maar toch. Vanwege de chemo van mijn vrouw zitten we al zeven weken in isolatie. En door de corona verloopt mijn afscheid trouwens ook anders; het is ook voor een organisatie belangrijk dat bij het afscheid van een bestuurder echt een punt wordt gezet, maar dat is nu lastig.’

Jij hebt van je kwetsbaarheden nooit een geheim gemaakt. Dat doet me eraan denken

dat voorzitter Jet Bussemaker van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving bij de presentatie van het advies Herstel begint met een huis zei: ‘We kennen allemaal onze kwetsbaarheden, en dakloosheid heeft vaak met kwetsbaarheden te maken.’

‘Ik probeer me steeds van mijn eigen kwetsbaarheden bewust te zijn, in dit werk is dat belangrijk. Daarom ben ik er ook open over dat het leven mij wat dit betreft nu aardig te pakken heeft.’

‘Het is dus heel goed dat Jet Bussemaker dit zo benoemt. Als je genoeg ellende in

‘Zonder voldoende huisvesting is zelfredzaamheid natuurlijk een illusie’

je leven meemaakt, kan iedereen dakloos raken, dat is een belangrijk besef. Maar het gaat natuurlijk over de vraag hoe we als samenleving met die kwetsbaarheden omgaan. Het gebrek aan huisvesting is een van de belangrijkste oorzaken van het in stand blijven van dakloosheid, maar het stigma en de vooroordelen over dakloosheid helpen mensen ook niet verder. Daarom vind ik ook dat we niet meer moeten spreken van “daklozen” maar over “acuut woningzoekenden”. We moeten dit inderdaad veel meer benaderen vanuit het besef dat ieder mens zijn of haar kwetsbaarheden heeft en dat dit soms tot dakloosheid leidt.’

Dakloosheid komt grotendeels door het gebrek aan huisvesting. Jij noemt ook stigmatisering, en sociale uitsluiting hoor je ook vaak. Wat is de belangrijkste factor?

‘Het begint natuurlijk bij bestaanszekerheden en daar hoort huisvesting bij. Maar ook inkomen en zorg; als we dat goed regelen, komt dakloosheid nauwelijks meer voor. Uit de praktijk die we in dertien jaar met Housing First [zie ook pagina 52, red.] opbouwden, blijkt dat het Nederlandse systeem van met dakloze mensen omgaan echt aan herijking toe is. Dat Housing First nu zo nadrukkelijk wordt genoemd, bevestigt wat we in Amsterdam al een tijd proberen, namelijk zoveel mogelijk mensen die dakloos zijn eerst een woning bieden en daarna kijken hoe we ze verder kunnen helpen. Mensen moeten bestaanszekerheid ervaren, dat zijn we als overheid verplicht. Redelijk goede huisvesting, werk en zingeving, en dat er echt

goed naar je wordt gekeken als je het niet meer zelf kunt. Dit zijn de belangrijkste factoren om dakloosheid te voorkomen en te bestrijden.’

Volgens Erik Dannenberg van Divosa hebben alle daklozen die weer gehuisvest worden ‘natuurlijk’ altijd begeleiding nodig. Staatssecretaris Blokhuis ziet dit anders, maar de woningcorporaties zijn het eens met Dannenberg. Wat denk jij, moet het altijd met begeleiding?

‘Niet altijd, waarschijnlijk. Maar onderliggend aan dakloosheid speelt er vaak natuurlijk veel meer, en dit kan psychisch, sociaal of medisch van aard zijn. Dus als het niet op te lossen blijkt langs de weg van de bestaanszekerheden, dan gaat het om bejegening en in verbinding komen, en om mensen stimuleren in hun groei en ontwikkeling. Maar op dit vlak zijn er in Nederland nog grote verschillen. Hier en daar bestaat zelfs nog armetierige opvang met stapelbedden met mensen met alle mogelijke problemen bij elkaar. Psychisch, sociaal-economisch, sociaal, verslaving; noem maar op. Mijn collega Bram Schinkelshoek van de Kessler Stichting uit Den Haag zegt altijd dat je zo’n nachtopvang eigenlijk moet vergelijken met de eerste hulp in een ziekenhuis. Daar laat je de beste mensen kijken hoe je op een zo goed mogelijke manier interventies kunt plegen om iemand er zo snel mogelijk weer bovenop te helpen. Maar zonder voldoende huisvestingsmogelijkheden is zelfredzaamheid natuurlijk een illusie.’

HVO-Querido is zich nadrukkelijk naar de

wijken en buurten aan het bewegen. Die beweging heb jij mee op gang gebracht. Waarom?

‘Deze beweging zijn we al een tijdje aan het maken. We zijn gaan kijken hoe we mensen waar veel mee aan de hand is zo zelfstandig mogelijk kunnen laten wonen, en ook hoe we kunnen voorkomen dat mensen in een ellenlang hulpverleningscircuit komen waar je bijna niet meer uit komt. Een woning met goede begeleiding blijkt vaak voldoende. Maar omdat dit zo succesvol is, zijn we natuurlijk gaan kijken of we dit niet al in een veel eerder stadium kunnen bieden. Hoe kunnen we voorkomen dat mensen verder afzakken en huisvestingsproblemen krijgen? We moeten het moment van ondersteuning bieden veel meer naar de voorkant verschuiven. En, we moeten vooral niet steeds met zorgoplossingen komen wanneer eigenlijk vooral bestaanszekerheden in het geding zijn.’

De coronacrisis doet een groot beroep op de collectieve financiën. Ben je niet bang dat er straks weer veel bezuinigd gaat worden op hulp en zorg?

‘Amsterdam doet doorgaans hele goede dingen, dat moet gezegd, toch is het tekenend dat nu er grote tekorten zijn men stoer zegt dat “niets wordt geschuwd”. Waarbij de maatschappelijke opvang als eerste wordt genoemd. Dan denk ik: wat is hier nieuw aan? Over de ouderenzorg doe je dat lang niet zo makkelijk. Steeds worden mensen in kwetsbare omstandigheden als eerste genoemd om op te bezuinigen. Deze mensen hebben vaak weinig netwerk en dus komt er minder weerstand als je op hen bezuinigt. Onze klanten hebben vaak onvoldoende zaakwaarnemers. Dus moet dit van de overheid komen, lokaal en nationaal. Daarom ben ik heel blij met de plannen die er nu liggen om dakloosheid ook vanuit de rijksoverheid te bestrijden en dit te doen met verschillende ministeries gezamenlijk. Dat moet echt, anders komen we in een situatie terecht waarin we van kwaad naar erger gaan wat dakloosheid betreft.’

Marc Räckers is verbonden aan de Stichting Eropaf!

GOLFBEWEGING

‘Ik ga lang genoeg mee om de periode te hebben meegemaakt waarin heel veel dakloze mensen op straat leefden en dit tot veel overlast leidde. Als zo iets weer gaat gebeuren, komt er altijd wel weer geld vrij, want die overlast willen we niet. Maar een structurele oplossing is zo’n golfbeweging niet. We hebben al eens een groot plan van aanpak maatschappelijke opvang gehad en dat heeft toen enorm geholpen. Nu doen we het weer. Het mechanisme is misschien net zo iets als wanneer je erge dorst hebt. Als je hebt gedronken, ben je het weer vergeten... Dat is het probleem.’